

Верховний
Суд

ОГЛЯД

практики розгляду Верховним Судом справ про оскарження рішень третейських судів та видачу наказів на примусове виконання рішень третейських судів, утворених відповідно до Закону України «Про третейські суди», якщо такі рішення ухвалено у спорах, віднесених до юрисдикції господарських судів

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за грудень 2021 року – травень 2022 року

Зміст

1. Щодо підстав оскарження та скасування рішення третейського суду (застосування положень статей 350, 351 ГПК України, статті 51 Закону України «Про третейські суди») 4
2. Щодо видачі наказів на примусове виконання рішень третейських судів (застосування положень статей 352–356 ГПК України, статті 56 Закону України «Про третейські суди») 15
3. Щодо застосування положень статей 6, 12 Закону України «Про третейські суди» 26

Перелік уживаних скорочень

ВП ВС	– Велика Палата Верховного Суду
ГК України	– Господарський кодекс України
ГПК України	– Господарський процесуальний кодекс України
КГС ВС	– Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду
КК України	– Кримінальний кодекс України
ЦК України	– Цивільний кодекс України
ЦПК України	– Цивільний процесуальний кодекс України

1. Щодо підстав оскарження та скасування рішення третейського суду (застосування положень статей 350, 351 ГПК України, статті 51 Закону України «Про третейські суди»)

Виключний перелік підстав для скасування рішення третейського суду визначений положеннями частини третьої статті 51 Закону України «Про третейські суди» та статтею 350 ГПК України, у зв'язку із чим заявнику при зверненні до компетентного суду з відповідною заявою необхідно довести наявність таких підстав

КГС ВС розглянув апеляційну скаргу ПП «Візит-сервіс» на ухвалу Північного апеляційного господарського суду від 06.12.2021 у справі № 873/216/21 за заявою ПП «Візит-сервіс» про скасування рішення Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Українська правнича фундація» від 23.09.2021 у третейській справі № 1504/21 за позовом ТОВ «Поверхність-інвест» до ПП «Візит-сервіс» про стягнення заборгованості за договором.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ТОВ «Поверхність-інвест» звернулося до Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Українська правнича фундація» з позовом до ПП «Візит-сервіс» про стягнення заборгованості за договором.

Рішенням Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Українська правнича фундація» від 23.09.2021 позовні вимоги задоволено повністю.

ПП «Візит-сервіс» звернулося до Північного апеляційного господарського суду із заявою про скасування зазначеного рішення.

Ухвалою Північного апеляційного господарського суду від 06.12.2021 рішення Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Українська правнича фундація» від 23.09.2021 у третейській справі № 1504/21 залишено без змін.

ОЦІНКА СУДУ

За змістом частини першої статті 350 ГПК України рішення третейського суду може бути скасовано лише у випадках, передбачених цією статтею.

Рішення третейського суду може бути скасовано в разі, якщо: 1) справа, у якій прийнято рішення третейського суду, не підвідомча третейському суду відповідно до закону; 2) рішення третейського суду прийнято у спорі, не передбаченому третейською угодою, або цим рішенням вирішені питання, які виходять за межі третейської угоди. Якщо рішенням третейського суду вирішені питання, які виходять за межі третейської угоди, то скасовано може бути лише ту частину рішення, що стосується питань, які виходять за межі третейської угоди; 3) третейську угоду визнано судом недійсною; 4) склад третейського суду, яким прийнято рішення, не відповідав вимогам закону; 5) третейський суд вирішив питання про права та обов'язки осіб, які не брали участі у справі (частина друга статті 350 ГПК України).

Аналогічні положення містяться також у статті 51 Закону України «Про третейські суди».

Отже, зважаючи на зазначені правові норми, при розгляді заяви про скасування рішення третейського суду господарський суд не здійснює оцінки законності та обґрунтованості рішення третейського суду в цілому, а лише встановлює відсутність або наявність підстав для його скасування, визначених частиною третьою статті 51 Закону України «Про третейські суди» та статтею 350 ГПК України (аналогічна правова позиція викладена в постановках ВС від 16.11.2021 у справі № 873/140/21, від 31.08.2021 у справі № 870/21/21, від 18.11.2021 у справі № 875/2579/21).

Згідно із частиною другою статті 1 Закону України «Про третейські суди» до третейського суду за угодою сторін може бути переданий будь-який спір, що виникає з цивільних та господарських правовідносин, крім випадків, передбачених законом.

За частиною першою статті 5, частинами першою, другою, дев'ятою статті 12 названого Закону України «Про третейські суди» спір може бути переданий на розгляд третейського суду за наявності між сторонами третейської угоди, яка відповідає вимогам цього Закону. Третейська угода може бути укладена у вигляді третейського застереження в договорі, контракті або у вигляді окремої письмової угоди. Якщо сторони не домовилися про інше при передачі спору до постійно діючого третейського суду, а також при вказівці у третейській угоді на конкретний постійно діючий третейський суд регламент третейського суду розглядається як невід'ємна частина третейської угоди. Третейська угода може містити як вказівку про конкретно визначений третейський суд, так і просте посилання на вирішення відповідних спорів між сторонами третейським судом.

Матеріалами справи підтверджується, що 18.12.2018 між ТОВ «Поверхность-інвест» (компанія за договором) та ПП «Візит-сервіс» (провайдер за договором) укладено договір, за умовами якого компанія надає провайдеру право на використання програми шляхом ретрансляції провайдером програм(и) за допомогою багатоканальної телемережі (аналогової та цифрової) в реальному часі і без змін для абонентів на території охопту провайдера в період з 01 січня 2019 року і до закінчення терміну дії цього договору відповідно до розділу 10 договору, а провайдер зобов'язується оплатити права на програму(и) відповідно до умов цього договору.

Сторонами в розділі 11 договору погоджено, що всі спори, розбіжності, вимоги або претензії, що виникають з цього договору або у зв'язку з ним чи впливають з нього, у тому числі ті, що стосуються його виконання, порушення, припинення або недійсності, підлягають остаточному вирішенню у Постійно діючому третейському суді при Асоціації «Українська правнича фундація» відповідно до його Регламенту. Третейський суд складається з одного третейського судді. Місцем розгляду спору сторони визначили місто Київ.

З огляду на зміст зазначеного третейського застереження слід констатувати, що сторони домовилися про передачу на розгляд саме Постійно діючому третейському суду при Асоціації «Українська правнича фундація» спорів,

що впливають з виконання цього правочину. При цьому розгляд спору здійснюється в порядку, визначеному регламентом цього суду. Договором не передбачено, що спори між сторонами будуть розглядатися третейським судом в редакції регламенту, чинній на день підписання договору. Конкретизації редакції регламенту зазначене застереження не містить, а отже, доводи заяви про скасування рішення третейського суду про незаконний розгляд справи за редакцією регламенту, який був прийнятий після укладення відповідного третейського застереження, правомірно визнані судом апеляційної інстанції неприйнятними та відхиляються за їх необґрунтованістю.

Зазначене третейське застереження є чинним, в судовому порядку недійсним не визнавалося. Рішенням Господарського суду Полтавської області від 20.07.2021 у справі № 917/745/21, залишеним без змін постановою Східного апеляційного господарського суду від 19.10.2021, відмовлено в задоволенні позову ПП «Візит-сервіс» до ТОВ «Поверхність-Інвест» про визнання недійсним з моменту укладення між сторонами пункту 11.6 договору, в якому міститься третейське застереження.

Аргументи скаржника стосовно того, що третейська справа розглядалася за регламентом, який не відповідає дійсності, оскільки відповідачу був направлений регламент третейського суду з ознаками підробки, судом касаційної інстанції відхилені з огляду на таке.

За статтею 73 ГПК України доказами є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи.

Частиною першою статті 77 ГПК України встановлено, що обставини, які відповідно до законодавства повинні бути підтверджені певними засобами доказування, не можуть підтверджуватися іншими засобами доказування.

Наявність обставини, на яку сторона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, вважається доведеною, якщо докази, надані на підтвердження такої обставини, є більш вірогідними, ніж докази, надані на її спростування. Питання про вірогідність доказів для встановлення обставин, що мають значення для справи, суд вирішує відповідно до свого внутрішнього переконання (стаття 79 ГПК України).

Згідно зі статтею 86 ГПК України суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному, об'єктивному та безпосередньому дослідженні наявних у справі доказів. Жодні докази не мають для суду заздальгідь встановленої сили. Суд оцінює належність, допустимість, достовірність кожного доказу окремо, а також вірогідність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності. Суд надає оцінку як зібраним у справі доказам в цілому, так і кожному доказу (групі однотипних доказів), який міститься у справі, мотивує відхилення або врахування кожного доказу (групи доказів).

За частиною другою статті 358 КК України складання чи видача працівником юридичної особи незалежно від форми власності, який не є службовою особою, складання чи видача приватним підприємцем, аудитором, експертом, оцінювачем,

адвокатом, нотаріусом, державним реєстратором, суб'єктом державної реєстрації прав, особою, яка уповноважена на виконання функцій держави щодо реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, державним виконавцем, приватним виконавцем або іншою особою, яка здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних чи адміністративних послуг, завідомо підроблених офіційних документів, які посвідчують певні факти, що мають юридичне значення або надають певні права чи звільняють від обов'язків, підроблення з метою використання або збуту посвідчень, інших офіційних документів, що складені у визначеній законом формі та містять передбачені законом реквізити, виготовлення підроблених офіційних печаток, штампів чи бланків з метою їх збуту або їх збут чи збут завідомо підроблених офіційних документів, у тому числі особистих документів особи, – караються штрафом до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк від трьох до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років.

Відповідно до частини першої статті 366 КК України складання, видача службовою особою завідомо неправдивих офіційних документів, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, інше підроблення офіційних документів – караються штрафом від двох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

При цьому належним доказом вчинення злочину певною особою є обвинувальний вирок суду, що набрав законної сили.

Скаржником не додано до матеріалів справи копію такого вироку суду. Відсутні посилання на його існування і в апеляційній скарзі.

Скаржник також посилався на те, що склад третейського суду не відповідає закону, оскільки регламент третейського суду не може змінювати правила відводу, встановлені законом, а під час розгляду третейської справи судді цього суду заявлявся відвід і заперечень щодо нього від іншої сторони не знаходило, тому рішення третейського суду підлягає скасуванню на підставі пункту 4 частини другої статті 350 ГПК України. Касаційним судом ці аргументи відхилені з огляду на таке.

За змістом положень статей 16, 17 Закону України «Про третейські суди» для постійно діючих третейських судів та судів для вирішення конкретного спору передбачений порядок формування складу третейського суду, визначення кількісного та персонального складу третейського суду.

Так, у постійно діючому третейському суді кількісний та персональний склад третейського суду визначається за правилами, встановленими регламентом третейського суду. Формування складу третейського суду в постійно діючому третейському суді здійснюється в порядку, встановленому регламентом третейського суду (частина третя статті 16, частина перша статті 17 Закону України «Про третейські суди»).

У третейському суді для вирішення конкретного спору сторони на свій розсуд можуть домовитися про кількісний і персональний склад третейського суду. Якщо сторони не погодили кількісний склад третейського суду в третейському суді для вирішення конкретного спору, то третейський розгляд здійснюється у складі трьох суддів. Формування складу третейського суду в третейському суді для вирішення конкретного спору здійснюється в порядку, погодженому сторонами (частини четверта, шоста статті 16, частини перша, друга статті 17 Закону України «Про третейські суди»). Якщо сторони не погодили іншого, то формування складу третейського суду в третейському суді для вирішення конкретного спору здійснюється в порядку, визначеному в частині третій статті 17 зазначеного Закону.

Тож, вирішуючи питання, пов'язані зі складом постійно діючого третейського суду, яким прийнято його рішення, господарському суду слід з урахуванням наведених законодавчих приписів ретельно досліджувати відповідні положення регламенту названого третейського суду в їх співвідношенні з умовами третейської угоди. Аналогічного висновку ВС дійшов у постанові від 18.12.2018 у справі № 978/1764/18.

Так, розділом 4 Регламенту Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Українська правнича фундація», затвердженого позачерговими загальними зборами Ради Асоціації «Українська правнича фундація», протокол № 2 від 21.04.2021 (далі – Регламент), встановлено, що склад третейського суду формується шляхом призначення чи обрання третейського судді (третейських суддів) згідно із затвердженим третейським судом списком третейських суддів, який має обов'язковий характер. Третейським суддею може бути призначена чи обрана особа, яка прямо чи опосередковано не заінтересована в результаті вирішення спору, а також має визнані сторонами знання, досвід та моральні якості, необхідні для вирішення спору. Сторони мають право самостійно визначати кількісний склад третейського суду в третейській угоді. Кількісний склад третейського суду може бути: один третейський суддя (одноособовий склад третейського суду) та три третейські судді (колегіальний склад третейського суду) (пункти 4.1–4.3 Регламенту).

Сторони обирають одноособового третейського суддю протягом 10 (десяти) календарних днів з дня винесення ухвали третейського суду про прийняття справи до провадження (пункт 4.6 Регламенту).

Якщо сторони спору не оберуть одноособового суддю або оберуть різних суддів для одноособового розгляду справи, то одноособовий склад третейського суду, призначає Голова третейського суду (підпункт 4.6.1 пункту 4.6 Регламенту).

Ухвала Голови третейського суду про призначення складу третейського суду свідчить про сформований склад третейського суду для розгляду справи (пункт 4.8 Регламенту).

Матеріалами третейської справи підтверджується, що ухвалою Голови Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Українська правнича фундація» від 08.06.2021 у справі № 1504/21 задоволено заяву ПП «Візит-сервіс» про відвід судді у третейській справі; припинено повноваження третейського судді Забавського Д. А.; запропоновано сторонам визначитися з кандидатурою третейського судді у цій справі

в термін до 13 години 21.06.2021 згідно із списком Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Українська правнича фундація» (в редакції, затвердженій рішенням позачергових зборів Ради Асоціації «Українська правнича фундація», оформлених протоколом № 2 від 21.04.2021), що був направлений сторонам 21.05.2021. Запропоновано сторонам направити до третейського суду свої пропозиції щодо кандидатури третейського судді для розгляду справи № 1504/21 на електронну пошту ulfa.kiev@gmail.com з подальшим направленням на поштову адресу третейського суду. Також попереджено сторони про наслідки та роз'яснено їм право Голови суду, передбачене підпунктом 5.6.1 пункту 5.6 Регламенту Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Українська правнича фундація» щодо призначення третейського судді Головою третейського суду в разі, якщо сторони спору не оберуть суддю у зазначений строк або оберуть різних суддів.

Ухвалою Голови Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Українська правнича фундація» від 08.06.2021 у справі № 1504/21 призначено Журавель Р. О. третейським суддею для розгляду справи № 1504/21. При цьому зазначено, що оскільки станом на 22.06.2021 до Постійно діючого Третейського суду при Асоціації «Українська правнича фундація» від учасників справи № 1504/21 не надходило пропозицій щодо кандидатури третейського судді для розгляду цієї справи, відповідно до положень підпункту 5.6.1 пункту 5.6 Регламенту Головою Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Українська правнича фундація» визначено склад суду.

Доказів для спростування наведених відомостей щодо відсутності пропозицій сторін про кандидатуру судді третейського суду ані ПП «Візит-сервіс», ані ТОВ «Поверхность-інвест» в порядку статей 13, 74 ГПК України не надано.

Отже, суд апеляційної інстанції дійшов правильного висновку про те, що склад третейського суду визначено відповідно до положень третейського застереження та Регламенту Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Українська правнича фундація», затвердженого позачерговими загальними зборами Ради Асоціації «Українська правнича фундація», протокол № 2 від 21.04.2021.

Водночас згідно із частинами третьою – п'ятою статті 20 Закону України «Про третейські суди» за наявності підстав, зазначених у статті 19 цього Закону, сторона може заявити про відвід обраного нею третейського судді лише у разі, якщо обставини, які є підставою для відводу призначеного чи обраного нею третейського судді, стали відомі цій стороні після його призначення чи обрання. Сторони можуть погоджувати процедуру відводу третейського судді у третейському суді для вирішення конкретного спору. Процедура відводу третейського судді у постійно діючому третейському суді визначається регламентом третейського суду з додержанням вимог цього Закону. Якщо в третейській угоді або у регламенті третейського суду не визначена процедура відводу третейського судді, то письмова мотивована заява про відвід третейського судді має бути подана стороною протягом трьох днів після того, як цій стороні стали відомі обставини, які є підставою для відводу третейського судді відповідно до цього Закону. Отже, процедура відводу третейського судді

у порядку, встановленому Законом України «Про третейські суди», здійснюється тоді, коли процедура відводу не визначена в третейській угоді або регламентом третейського суду з дотриманням вимог закону.

Порядок відводів і підстави відводів суддям Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Українська правнича фундація» визначені розділом 5 Регламенту названого суду.

Пунктом 5.5 Регламенту передбачено, що сторона спору може заявити про відвід обраного чи призначеного третейського судді шляхом подання на ім'я Голови третейського суду письмової мотивованої заяви про відвід третейського судді протягом трьох календарних днів після того, як цій стороні стали відомі обставини, які є підставою для відводу третейського судді відповідно до пункту 5.1 цього Регламенту.

У випадку надходження заяви від сторони спору про відвід третейського судді Голова третейського суду зобов'язаний не пізніше двох календарних днів з дня надходження, розглянути її та винести мотивовану ухвалу про задоволення заяви або про відмову в задоволенні заяви (пункт 5.6 Регламенту).

Відповідно до положень зазначеного Регламенту третейського суду розгляд відводів третейського судді віднесено до повноважень Голови третейського суду.

У разі задоволення заяви про відвід третейського судді сторонам встановлюється строк в десять календарних днів з дня задоволення заяви про відвід для обрання третейського судді для розгляду спору згідно із затвердженим третейським судом списком третейських суддів третейського суду. Якщо сторони спору не оберуть суддів (суддю) в зазначений строк або оберуть різних суддів (суддю), то третейського суддю призначає Голова третейського суду (підпункт 5.6.1 пункту 5.6 Регламенту).

У разі відмови у задоволенні заяви про відвід третейського судді розгляд спору продовжується тим третейським суддею, якому було заявлено відвід. Повторний відвід з тих самих підстав не дозволяється (підпункт 5.6.2 пункту 5.6 Регламенту).

З матеріалів третейської справи вбачається, що ПП «Візит-сервіс» неодноразово заявлявся відвід судді третейського суду Журавель Р. О. Відповідно до пунктів 5.5, 5.6 Регламенту Головою Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Українська правнича фундація» здійснено їх розгляд та ухвалами від 08.09.2021, 09.09.2021, від 21.09.2021, від 22.09.2021 відмовлено в задоволенні заяв ПП «Візит-сервіс» про відвід. Розгляд третейської справи повернуто третейському судді Журавель Р. О. Водночас зі змісту рішення третейського суду вбачається, що ПП «Візит-сервіс» під час розгляду третейської справи загалом було заявлено 7 відводів, а розгляд третейської справи тривав з 15.04.2021 по 23.09.2021, тобто більше ніж 5 місяців.

Ураховуючи наведене, з огляду на приписи статті 20 Закону України «Про третейські суди», якими унормовано порядок застосування визначеної в ній процедури відводу у випадку відсутності таких положень в третейській угоді або у регламенті третейського суду, а також зважаючи на те, що розділ 5 Регламенту містить порядок відводу та самовідводу третейського судді, КГС ВС погодився

з висновками суду апеляційної інстанції про безпідставність тверджень заявника про те, що склад третейського суду, яким прийнято рішення, не відповідав вимогам закону. Подібні за своїм змістом правові висновки містяться в постановках ВС від 21.11.2018 у справі № 978/1743/18, від 21.11.2018 у справі № 978/1652/18.

Щодо доводів скаржника про те, що відмова у веденні протоколу судового засідання третейського суду є підставою для скасування його рішення, суд касаційної інстанції зазначив таке.

Згідно зі статтею 44 Закону України «Про третейські суди» протокол засідання третейського суду ведеться лише в разі наявності угоди між сторонами про ведення протоколу або коли ведення протоколу передбачено регламентом третейського суду.

Відповідно до пункту 20.1 Регламенту протокол засідання третейського суду ведеться лише в разі наявності угоди між сторонами про ведення протоколу.

При цьому про наявність такої угоди між сторонами самими сторонами не зазначається, а тому відмова у веденні протоколу засідання третейського суду в цьому випадку не є підставою в розумінні статті 350 ГПК України для скасування рішення третейського суду.

Посилання скаржника на те, що у судді Журавель Р. О. відсутня спеціалізація з корпоративного і адміністративного права, а також вона повинна була заявити самовідвід, оскільки працює в адвокатській конторі Голови третейського суду, суд касаційної інстанції відхилив з огляду на таке.

За статтею 18 Закону України «Про третейські суди» третейські судді не є представниками сторін. Третейським суддею може бути призначена чи обрана особа, яка прямо чи опосередковано не заінтересована в результаті вирішення спору, а також має визнані сторонами знання, досвід, ділові та моральні якості, необхідні для вирішення спору. Третейськими суддями не можуть бути: особи, які не досягли повноліття, та особи, які перебувають під опікою чи піклуванням; особи, які не мають кваліфікації, погодженої сторонами безпосередньо чи визначеної у регламенті третейського суду; особи, які мають судимість; особи, визнані в судовому порядку недієздатними; судді судів загальної юрисдикції або Конституційного Суду України.

Згідно зі статтею 19 Закону України «Про третейські суди» третейський суддя не може брати участі у розгляді справи, а після його призначення чи обрання підлягає відводу чи самовідводу: якщо він особисто чи опосередковано заінтересований у результаті розгляду справи; якщо він є родичем однієї із сторін або інших осіб, які беруть участь у справі, або перебуває з цими особами чи сторонами в особливих стосунках; на його прохання або за спільним рішенням сторін; у разі встановлення стороною обставин, які дають їй підстави вважати упередженим або необ'єктивним ставлення третейського судді до справи, про яке сторона дізналася після його обрання чи призначення; у разі тривалого, більш як один місяць від дня призначення чи обрання, невиконання ним обов'язків третейського судді у конкретній справі; у разі виявлення невідповідності третейського судді вимогам, встановленим статтею 18 цього Закону; якщо третейський суддя бере участь у вирішенні спору, який прямо

чи опосередковано пов'язаний з виконанням ним службових повноважень, наданих державою.

Статтею 73 ГПК України визначено, що доказами є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи.

Обставини, які відповідно до законодавства повинні бути підтверджені певними засобами доказування, не можуть підтверджуватися іншими засобами доказування (частина перша статті 77 ГПК України).

За приписами статті 79 ГПК України наявність обставини, на яку сторона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, вважається доведеною, якщо докази, надані на підтвердження такої обставини, є більш вірогідними, ніж докази, надані на її спростування. Питання про вірогідність доказів для встановлення обставин, що мають значення для справи, суд вирішує відповідно до свого внутрішнього переконання.

При цьому скаргником в апеляційній скарзі не обґрунтовано належними засобами доказування невідповідності судді третейського суду Журавель Р. О. вимогам до третейських суддів, установлених статтею 18 Закону України «Про третейські суди», а також не наведено підстав, передбачених статтею 19 зазначеного Закону, для заявлення суддею третейського суду Журавель Р. О. самовідводу чи задоволення відводу, заявленого стороною в третейській справі.

При цьому зі змісту третейського застереження не убачається невизнання сторонами знань, досвіду, ділових та моральних якостей, необхідних для вирішення спору, суддів Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Українська правнича фундація», в тому числі Журавель Р. О.

До того ж в зазначеному третейському застереженні не передбачено і додаткових вимог до суддів третейського суду, окрім тих, що встановлені законом.

Касаційним судом відхилені доводи апеляційної скарги про те, що Головою третейського суду Забавським Д. А., який був відведений як суддя від її розгляду, здійснювалося незаконне втручання в третейський розгляд справи шляхом постановлення ухвал з процесуальних питань.

Матеріалами третейської справи підтверджується, що ухвалою Голови Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Українська правнича фундація» від 08.06.2021 у справі № 1504/21 задоволено заяву ПП «Візит-сервіс» про відвід судді у третейській справі; припинено повноваження третейського судді Забавського Д. А.

Згідно з пунктом 5.5 Регламенту сторона спору може заявити про відвід обраного чи призначеного третейського судді шляхом подання на ім'я Голови третейського суду письмової мотивованої заяви про відвід третейського судді протягом трьох календарних днів після того, як цій стороні стали відомі обставини, які є підставою для відводу третейського судді відповідно до пункту 5.1 цього Регламенту.

У випадку надходження заяви від сторони спору про відвід третейського судді Голова третейського суду зобов'язаний не пізніше двох календарних днів з дня

надходження розглянути її та винести мотивовану ухвалу про задоволення заяви або про відмову в задоволенні заяви (пункт 5.6 Регламенту).

З наведеного убачається встановлений Регламентом Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Українська правнича фундація» порядок розгляду заяв про відвід, а тому наведені скажником доводи є недоречними, оскільки ним помилково ототожнено розгляд третейської справи з розглядом посадовою особою (керівником) третейського суду питання відводу судді третейського суду, який здійснює розгляд конкретної справи, в порядку розгляду заяв про відвід, передбаченому Регламентом третейського суду.

З огляду на викладене відвід Забавського Д. А. як судді третейського суду від розгляду третейської справи, не означає припинення його повноважень як голови цього суду і не звільняє його від обов'язку здійснювати розгляд заяв про відвід суддів третейського суду в порядку встановленому регламентом цього третейського суду.

Скажник стверджував про неврахування апеляційним господарським судом того, що третейський суд належним чином не повідомив відповідача про дату, час і місце судового засідання, яке відбулося 23.09.2021, чим порушив його права та вирішив справу за його відсутності, а також невзяття до уваги судом правового висновку, викладеного в постанові ВС від 20.01.2021 у справі № 05-11/19-02.

Наведені аргументи не можуть бути підставою для скасування рішення третейського суду, адже відсутність сторони в судовому засіданні під час ухвалення третейським судом рішення, з урахуванням її участі в попередніх засіданнях третейського суду, а також подання нею відзиву на позовну заяву та інших клопотань, заяв не відноситься до випадків, унормованих пунктом 5 частини другої статті 350 ГПК України.

У контексті викладеного суд касаційної інстанції звернув увагу на те, що можливість оскарження рішення третейського суду особою, яка не брала участі у справі, залежить від наявності у такої особи прав та обов'язків, пов'язаних з предметом третейського розгляду. Тому після відкриття провадження за заявою про скасування рішення третейського суду особи, яка не була учасником третейської справи, суд повинен насамперед з'ясувати наявність чи відсутність вирішення третейським судом зазначених питань, що є необхідною передумовою для задоволення заяви такої особи.

Згідно з усталеною правовою позицією Верховного Суду рішення є таким, що прийнято про права та обов'язки особи, яка не була залучена до участі у справі, якщо в мотивувальній частині рішення наявні висновки суду про права та обов'язки цієї особи або у резолютивній частині рішення суд прямо зазначив про права та обов'язки цієї особи. У такому випадку рішення порушує не лише матеріальні права осіб, не залучених до участі у справі, а й їх процесуальні права, що впливають із сформульованого в пункті 1 статті 6 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод положення про право кожного на справедливий судовий розгляд. Будь-який інший правовий зв'язок між скажником і сторонами спору

не береться до уваги (постанова ВС у складі колегії суддів об'єднаної палати КГС від 15.05.2020 у справі № 904/897/19).

З огляду на викладену правову позицію, а також те, що ПП «Візит-сервіс» було учасником третейської справи № 1504/21 та брало активну участь при її розгляді, апеляційний господарський суд дійшов правильного висновку, що положення пункту 5 частини другої статті 350 ГПК України до спірних правовідносин не застосовуються (аналогічна правова позиція викладена в постановках ВС від 07.04.2020 у справі № 873/5/20 та від 30.09.2020 у справі № 873/64/20).

Отже, ураховуючи, що оскаржуване рішення прийнято третейським судом у спорі, передбаченому третейською угодою між сторонами, та ним не вирішено питань, що виходять за межі третейської угоди, справа підвідомча третейському суду, третейська угода (застереження) не визнана недійсною компетентним судом, питання про права та обов'язки осіб, які не брали участі у справі третейським судом не вирішувалися, а склад третейського суду, яким прийнято рішення, відповідав вимогам закону, суд касаційної інстанції погодився з висновком апеляційного господарського суду про відсутність визначених статтею 350 ГПК України та статтею 51 Закону України «Про третейські суди» підстав для скасування рішення Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Українська правнича фундація» від 23.09.2021 у третейській справі № 1504/21.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 08.02.2022 у справі № 873/216/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reestr.court.gov.ua/Review/103320443> (див. також постанову КГС ВС від 17.02.2022 у справі № 873/195/21).

2. Щодо видачі наказів на примусове виконання рішень третейських судів (застосування положень статей 352–356 ГПК України, статті 56 Закону України «Про третейські суди»)

Стаття 355 ГПК України містить перелік підстав для відмови у видачі виконавчого документа на виконання рішення третейського суду. Аналогічні підстави відмови в задоволенні заяви про видачу виконавчого документа містить частина шоста статті 56 Закону України «Про третейські суди». Водночас виконавчий документ має відповідати вимогам, установленим статтею 155 ГПК України та статтею 4 Закону України «Про виконавче провадження»

КГС ВС розглянув апеляційну скаргу АТ «Райффайзен Банк» на ухвалу Північного апеляційного господарського суду від 07.10.2021 у справі № 873/191/21 за заявою АТ «Райффайзен Банк» про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Інформаційно-фінансового бізнесу» від 06.09.2021 у справі № 90/21 за позовом АТ «Райффайзен Банк» до ТОВ «Торговий Дім «Трейд-холдінг» (після зміни найменування ТОВ «Хартман») та ОСОБА_1 про солідарне стягнення заборгованості за кредитним договором.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Інформаційно-фінансового бізнесу» від 06.09.2021 у справі № 90/21 стягнуто солідарно з ТОВ «Торговий дім «Трейд-холдінг» та ОСОБА_1 заборгованість і третейський збір.

АТ «Райффайзен Банк» звернулося до Північного апеляційного господарського суду із заявою про видачу виконавчого документа на примусове виконання зазначеного рішення.

Ухвалою Північного апеляційного господарського суду від 07.10.2021 у задоволенні заяви АТ «Райффайзен Банк» відмовлено.

ОЦІНКА СУДУ

Перелік підстав для відмови у видачі виконавчого документа на виконання рішення третейського суду визначений статтею 355 ГПК України. Аналогічні підстави відмови в задоволенні заяви про видачу виконавчого документа містить частина шоста статті 56 Закону України «Про третейські суди».

Водночас виконавчий документ має відповідати вимогам, встановленим статтею 155 ГПК України та статтею 4 Закону України «Про виконавче провадження».

За змістом статті 155 ГПК України у судовому наказі зазначаються:

- 1) дата видачі наказу;
- 2) найменування суду, прізвище та ініціали судді, який видав судовий наказ;
- 3) повне найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові) (для фізичних осіб) стягувача і боржника, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України стягувача та боржника, реєстраційний номер облікової картки

платника податків стягувача та боржника (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта стягувача та боржника для фізичних осіб – громадян України, а також інші дані, якщо вони відомі суду, які ідентифікують стягувача та боржника;

4) посилання на закон, на підставі якого підлягають задоволенню заявлені вимоги;

5) сума грошових коштів, які підлягають стягненню;

6) сума судових витрат, що сплачена заявником і підлягає стягненню на його користь з боржника;

7) повідомлення про те, що під час розгляду вимог в порядку наказного провадження та видачі судового наказу суд не розглядає обґрунтованість заявлених стягувачем вимог по суті;

8) відомості про порядок та строки подання заяви про скасування судового наказу;

9) дата набрання судовим наказом законної сили;

10) строк пред'явлення судового наказу до виконання;

11) дата видачі судового наказу стягувачу.

Згідно зі статтею 4 Закону України «Про виконавче провадження» у виконавчому документі зазначаються:

1) назва і дата видачі документа, найменування органу, прізвище, ім'я, по батькові та посада посадової особи, яка його видала;

2) дата прийняття і номер рішення, згідно з яким видано документ;

3) повне найменування (для юридичних осіб) або прізвище, ім'я та, за наявності, по батькові (для фізичних осіб) стягувача та боржника, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або адреса місця проживання чи перебування (для фізичних осіб), дата народження боржника – фізичної особи;

4) ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань стягувача та боржника (для юридичних осіб – за наявності);

реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання в установленому порядку відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті) боржника (для фізичних осіб – платників податків);

5) резолютивна частина рішення, що передбачає заходи примусового виконання рішень;

6) дата набрання рішенням законної сили (крім рішень, що підлягають негайному виконанню);

7) строк пред'явлення рішення до виконання.

Отже, відповідно до наведених норм у виконавчому документі має бути зазначено повне найменування стягувача, відомості для ідентифікації особи –

стягувача та резолютивну частину рішення, що передбачає заходи примусового виконання рішення.

У статті 46 Закону України «Про третейські суди» закріплено, що у рішенні третейського суду повинні бути зазначені: назва третейського суду; дата прийняття рішення; склад третейського суду і порядок його формування; місце третейського розгляду; сторони, їх представники та інші учасники третейського розгляду, що брали участь у розгляді справи третейським судом; висновок про компетенцію третейського суду, обсяг його повноважень за третейською угодою; стислий виклад позовної заяви, відзиву на позовну заяву, заяв, пояснень, клопотань сторін та їхніх представників, інших учасників третейського розгляду; встановлені обставини справи, підстави виникнення спору, докази, на підставі яких прийнято рішення, зміст мирової угоди, якщо вона укладена сторонами, мотиви, з яких третейський суд відхилив доводи, докази та заявлені під час третейського розгляду клопотання сторін; висновок про задоволення позову або про відмову в позові повністю або частково по кожній із заявлених вимог; норми законодавства, якими керувався третейський суд при прийнятті рішення. Висновки третейського суду, що містяться в рішенні у справі, не можуть залежати від настання або ненастання будь-яких обставин.

У разі задоволення позовних вимог у резолютивній частині рішення зазначаються: сторона, на користь якої вирішено спір; сторона, з якої за рішенням третейського суду має бути здійснено стягнення грошових сум та/або яка зобов'язана виконати певні дії або утриматися від виконання певних дій; розмір грошової суми, яка підлягає стягненню, та/або дії, які підлягають виконанню або від виконання яких сторона має утриматися за рішенням третейського суду; строк сплати коштів та/або строк і спосіб виконання таких дій; порядок розподілу між сторонами витрат, пов'язаних з вирішенням спору третейським судом; інші обставини, які третейський суд вважає за необхідне зазначити.

У резолютивній частині рішення Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Інформаційно-фінансового бізнесу» від 06.09.2021 у справі № 90/21 зазначено найменування боржників та відомості для їх ідентифікації (код ЄДРПОУ, місцезнаходження), а також суми, які підлягають стягненню.

Водночас, порушивши положення статті 46 Закону України «Про третейські суди», третейський суд в резолютивній частині названого рішення не зазначив сторону, на користь якої вирішено спір і ухвалено рішення, тобто стягувача.

Невідповідність резолютивної частини рішення Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Інформаційно-фінансового бізнесу» від 06.09.2021 у справі № 90/21 вимогам статті 46 Закону України «Про третейські суди» позбавляє суд можливості видати наказ на примусове виконання згаданого рішення третейського суду, який би відповідав положенням статті 155 ГПК України та статті 4 Закону України «Про виконавче провадження».

За таких обставин Північний апеляційний господарський суд обґрунтовано відмовив у задоволенні заяви АТ «Райффайзен Банк» про видачу наказу на примусове виконання рішення Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Інформаційно-

фінансового бізнесу» від 06.09.2021 у справі № 90/21, оскільки ГПК України не передбачає можливість включення до виконавчого документа відомостей, не зазначених в резолютивній частині рішення, на примусове виконання якого він видається.

Судом касаційної інстанції визнані безпідставними посилання скажника на ухвалу Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Інформаційно-фінансового бізнесу» від 08.11.2021 про виправлення описки, допущеної в рішенні від 06.09.2021, як на підставу для виправлення помилки у рішенні суду та/або у виконавчому документі, що є можливим за заявою стягувача, зважаючи на її прийняття після постановлення оскаржуваної ухвали Північного апеляційного господарського суду від 07.10.2021.

Верховний Суд зазначив, що за наявності ухвали третейського суду від 08.11.2021 про виправлення описки в рішенні Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Інформаційно-фінансового бізнесу» від 06.09.2021 з викладенням резолютивної частини рішення в редакції цієї ухвали стягувач не позбавлений права повторно звернутися до суду із заявою про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду з урахуванням положень глави 2 розділу VII ГПК України.

З огляду на викладене та межі перегляду справи в суді апеляційної інстанції згідно зі статтею 269 ГПК України Верховний Суд дійшов висновку про відсутність підстав для скасування оскаржуваного судового рішення суду першої інстанції.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 22.12.2021 у справі № 873/191/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reestr.court.gov.ua/Review/102220258>.

При розгляді заяви про видачу виконавчого документа господарський суд не здійснює оцінки законності й обґрунтованості рішення третейського суду в цілому, а лише встановлює відсутність або наявності підстав для відмови в задоволенні заяви про видачу виконавчого документа

КГС ВС розглянув апеляційну скаргу фізичної особи – підприємця Тихенка А. І. на ухвалу Східного апеляційного господарського суду від 06.09.2021 у справі № 875/2576/21 за заявою АТ «Мегабанк» про видачу наказів на примусове виконання рішення Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Слобожанська перспектива» від 02.08.2021 у третейській справі № 2/1248-2021 за позовом АТ «Мегабанк» до фізичної особи – підприємця Тихенка А. І. про стягнення заборгованості за кредитним договором.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

АТ «Мегабанк» звернулося до Східного апеляційного господарського суду із заявою про видачу наказів на примусове виконання рішення Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Слобожанська перспектива» від 02.08.2021 у третейській справі № 2/1248-2021, відповідно до якого з фізичної особи – підприємця Тихенка А. І. на користь АТ «Мегабанк» стягнуто заборгованість.

Ухвалою Східного апеляційного господарського суду від 06.09.2021 заяву АТ «Мегабанк» задоволено та постановлено видати накази на примусове виконання рішення Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Слобожанська перспектива» від 02.08.2021 у третейській справі № 2/1248-2021 після набрання ухвалою законної сили.

ОЦІНКА СУДУ

Статтею 55 Закону України «Про третейські суди» визначено, що рішення третейського суду виконуються зобов'язаною стороною добровільно, в порядку та строки, що встановлені в рішенні. Якщо в рішенні строк його виконання не встановлений, рішення підлягає негайному виконанню.

За змістом частини першої статті 56 Закону України «Про третейські суди» заява про видачу виконавчого документа може бути подана до компетентного суду протягом трьох років з дня прийняття рішення третейським судом. Така заява підлягає розгляду компетентним судом протягом 15 днів з дня її надходження до суду. Про час та місце розгляду заяви повідомляються сторони, проте неявка сторін чи однієї із сторін не є перешкодою для судового розгляду заяви.

Відповідно до частини третьої статті 354 ГПК України при розгляді справи в судовому засіданні господарський суд встановлює наявність чи відсутність підстав для відмови у видачі наказу на примусове виконання рішення третейського суду, передбачених статтею 355 цього Кодексу.

Згідно із частиною першою статті 355 ГПК України суд відмовляє у видачі наказу на примусове виконання рішення третейського суду, якщо: 1) на день ухвалення рішення за заявою про видачу наказу рішення третейського суду скасовано судом; 2) справа, у якій прийнято рішення третейського суду, не підвідомча третейському суду відповідно до закону; 3) пропущено встановлений строк для звернення за видачею наказу, а причини його пропуску не визнані господарським судом поважними; 4) рішення третейського суду прийнято у спорі, не передбаченому третейською угодою, або цим рішенням вирішені питання, які виходять за межі третейської угоди. Якщо рішенням третейського суду вирішені питання, які виходять за межі третейської угоди, то скасовано може бути лише ту частину рішення, що стосується питань, які виходять за межі третейської угоди; 5) третейська угода визнана недійсною; 6) склад третейського суду, яким прийнято рішення, не відповідав вимогам закону; 7) рішення третейського суду містить способи захисту прав та охоронюваних інтересів, не передбачені законом; 8) постійно діючий третейський суд не надав на вимогу господарського суду відповідну справу; 9) третейський суд вирішив питання про права та обов'язки осіб, які не брали участі у справі.

Норма аналогічного змісту визначена і в частині шостій статті 56 Закону України «Про третейські суди».

Отже, при розгляді заяви про видачу виконавчого документа господарський суд не здійснює оцінки законності та обґрунтованості рішення третейського суду в цілому, а лише встановлює відсутність або наявність підстав для відмови у задоволенні заяви про видачу виконавчого документа.

Рішенням Постійно діючого Третейського суду при Асоціації «Слобожанська перспектива» від 02.08.2021 у третейській справі № 2/1248-2021 з фізичної особи – підприємця Тихенка А. І. на користь АТ «Мегабанк» стягнуто заборгованість та штрафні санкції за кредитним договором і третейський збір.

У пункті 10.1 укладеного між АТ «Мегабанк» та фізичною особою – підприємцем Тихенком А. І. кредитного договору визначено, що сторони домовилися, що всі спори, які виникають за цим договором між сторонами, підвідомчі третейським судам та не заборонені чинним законодавством України на момент підписання цього договору, розглядаються Постійно діючим третейським судом при Асоціації «Слобожанська перспектива» відповідно до його регламенту. Сторони погоджуються, що розгляд спорів у третейському суді буде здійснюватися одноособово. Сторони доручають голові третейського суду призначити третейського суддю зі списку суддів третейського суду. Сторони ознайомлені з регламентом третейського суду.

Третейське застереження аналогічного змісту міститься і у п. 8.1 договору застави майна.

Із наведених умов кредитного договору та договору застави вбачається, що його сторони уклали третейську угоду у вигляді третейського застереження в договорі, яке не суперечить вимогам цивільного законодавства щодо форми та змісту.

Отже, рішення третейського суду прийняте третейським судом у спорі між АТ «Мегабанк» та фізичною особою – підприємцем Тихенком А. І., передбаченому третейською угодою. Також цим рішенням не вирішено питання, які виходять за межі третейської угоди.

За змістом частин першої, другої статті 16 Закону України «Про третейські суди» склад третейського суду формується шляхом призначення чи обрання третейських суддів (третейського судді). Третейський суд може розглядати справи в складі одного третейського судді або в будь-якій непарній кількості третейських суддів.

Згідно із частиною другою статті 17 зазначеного Закону формування складу третейського суду в третейському суді для вирішення конкретного спору здійснюється в порядку, погодженому сторонами.

Статтями 18 та 19 цього Закону визначені вимоги до третейських суддів та підстави відводу чи самовідводу третейського судді.

З матеріалів третейської справи вбачається, що розпорядженням голови Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Слобожанська перспектива» Степаненка І. В. від 15.07.2021 відповідно до статей 7, 67 Регламенту Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Слобожанська перспектива» прийнято до провадження позовну заяву АТ «Мегабанк» до фізичної особи-підприємця Тихенка А. І. про стягнення заборгованості за кредитним договором та призначено для розгляду цієї третейської справи третейського суддю Максимчука І. А.

Тож наведене узгоджується з умовами третейських застережень у кредитному договорі та договорі застави, згідно з якими сторони домовилися, що розгляд спорів у Постійно діючому Третейському суді при Асоціації «Слобожанська перспектива» буде

здійснюватися одноособово, та доручили голові цього третейського суду призначати третейського суддю зі списку суддів третейського суду.

Крім того, після призначення третейського судді для розгляду третейської справи відповідач не скористався передбаченим статтями 19, 20 Закону України «Про третейські суди» правом заявити третейському судді відвід.

Отже, не знайшли свого підтвердження доводи заявника апеляційної скарги про те, що склад третейського суду, яким прийнято рішення, не відповідав вимогам закону.

Ухвалою Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Слобожанська перспектива» від 19.07.2020 у справі № 2/1248-2021 у складі третейського судді Максимчука І. А. прийнято до провадження позовну заяву АТ «Мегабанк» до фізичної особи – підприємця Тихенка А. І. про стягнення заборгованості за кредитним договором та призначено справу до розгляду на 02.08.2021.

Фізична особа – підприємець Тихенко А. І. був залучений до участі у третейській справі як відповідач, ухвала від 19.07.2020 була ним отримана 28.07.2021, що підтверджується рекомендованим повідомленнями про вручення поштового відправлення.

Зазначене спростовує доводи скажника про його незалучення до розгляду справи як підставу для відмови у видачі наказу на виконання рішення третейського суду відповідно до пункту 9 частини першої статті 355 ГПК України.

Згідно із частиною першою статті 354 ГПК України заява про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду розглядається суддею одноособово протягом п'ятнадцяти днів з дня її надходження до суду в судовому засіданні з повідомленням сторін. Неявка сторін чи однієї із сторін, належним чином повідомлених про дату, час і місце розгляду справи, не перешкоджає судовому розгляду заяви.

Ухвалою Східного апеляційного господарського суду від 20.08.2021 у справі № 875/2576/21 прийнято до розгляду заяву АТ «Мегабанк» про видачу наказів на примусове виконання рішення третейського суду, розгляд заяви призначено на 06.09.2021.

У матеріалах справи наявне рекомендоване повідомлення про вручення 27.08.2021 фізичній особі – підприємцю Тихенку А. І. копії ухвали Східного апеляційного господарського суду від 20.08.2021 у справі № 875/2576/21, що спростовує доводи апеляційної скарги про те, що фізична особа – підприємець Тихенко А. І. не був завчасно повідомлений судом першої інстанції про розгляд заяви про видачу наказів на примусове виконання рішення третейського суду.

Установивши, що рішення третейського суду прийнято у спорі, передбаченому третейською угодою, а також відсутність інших визначених статтею 355 ГПК України підстав для відмови у видачі наказу на примусове виконання рішення третейського суду, Східний апеляційний господарський суд дійшов правомірного висновку про задоволення відповідної заяви АТ «МЕГАБАНК».

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 08.12.2021 у справі № 875/2576/26 можна ознайомитися за посиланням – <https://reestr.court.gov.ua/Review/101812267>.

Аналогічна правова позиція викладена в постановках КГС ВС від 16.12.2021 у справі № 870/11/21, від 22.12.2021 у справі № 870/105/20, від 11.01.2022 у справі № 873/90/21, у справі № 873/213/21, у справі № 875/3302/20, від 02.02.2022 у справі № 876/69/21, від 10.02.2022 у справі № 875/3271/21, від 16.02.2022 у справі № 875/387/21.

Установлення обставин сплати відповідачем заборгованості не належить до повноважень господарського суду під час вирішення питання про відсутність або наявність підстав для задоволення заяви про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду. Питання щодо погашення боржником заборгованості може бути вирішено під час примусового виконання рішення третейського суду

КГС ВС розглянув апеляційну скаргу ПП «Путник» на ухвалу Східного апеляційного господарського суду від 12.08.2021 у справі № 875/2151/21 за заявою ПП «Путник» про видачу наказу на примусове виконання рішення Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Рада представників полімерної галузі України» від 25.06.2021 у третейській справі № 0121 за позовом ТОВ «Ватан 2016» до ПП «Путник» про стягнення заборгованості.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ТОВ «Ватан 2016» звернулося до Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Рада представників полімерної галузі» з позовом до ПП «Путник» про стягнення заборгованості у зв'язку з невиконанням ним зобов'язання зі своєчасної оплати поставленого товару.

Рішенням Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Рада представників полімерної галузі» від 08.06.2021 третейським суддею у справі № 0121 призначено Захарова П. В.

Рішенням Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Рада представників полімерної галузі» від 25.06.2021 позов задоволено в повному обсязі. Стягнуто з ПП «Путник» заборгованість за договором поставки, пеню, три відсотки річних та інфляційні втрати.

ПП «Путник» звернулося до Східного апеляційного господарського суду із заявою про скасування зазначеного рішення, посилаючись на те, що рішення прийнято у спорі, не передбаченому третейською угодою, а склад третейського суду, яким прийнято рішення, не відповідає вимогам закону.

До Східного апеляційного господарського суду також надійшла заява ТОВ «Ватан 2016» про видачу наказу на примусове виконання рішення Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Рада представників полімерної галузі України» від 25.06.2021 у справі № 0121.

Ухвалою Східного апеляційного господарського суду від 09.08.2021 заяву ТОВ «Ватан 2016» прийнято до розгляду та зупинено провадження у цій справі до набрання законної сили ухвалою суду, прийнятою за результатами розгляду заяви

про скасування рішення Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Рада представників полімерної галузі України» від 25.06.2021 у справі № 0121.

Ухвалою Східного апеляційного господарського суду 12.08.2021, залишеною без змін постановою Верховного Суду від 07.10.2021, у задоволенні заяви ПП «Путник» про скасування рішення Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Рада представників полімерної галузі» від 25.06.2021 у третейській справі № 0121 відмовлено.

Ухвалою Східного апеляційного господарського суду від 19.11.2021 поновлено провадження у справі з розгляду заяви ТОВ «Ватан 2016» про видачу наказу на примусове виконання рішення Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Рада представників полімерної галузі України» від 25.06.2021 у справі № 0121.

24.11.2021 до Східного апеляційного господарського суду від ПП «Путник» надійшло клопотання про долучення доказів, в якому відповідач зазначив, що 26.10.2021 ним сплачено ТОВ «Ватан 2016» 66 400 грн, що підтверджується платіжним дорученням. Відповідач вважає, що при розгляді заяви ТОВ «Ватан 2016» про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду суд повинен врахувати цю оплату.

Ухвалою Східного апеляційного господарського суду від 24.11.2021 заяву ТОВ «Ватан 2016» про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду задоволено. Вирішено стягнути з ПП «Путник» заборгованість за договором поставки, пеню, три відсотки річних та інфляційні втрати.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд є судом апеляційної інстанції, який переглядає в апеляційному порядку судові рішення у тих справах, які апеляційні суди розглядають як суди першої інстанції, зокрема справи про видачу наказів на примусове виконання рішень третейських судів.

Відповідно до частини другої статті 352 ГПК України заява про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду подається до апеляційного господарського суду за місцем проведення третейського розгляду протягом трьох років з дня ухвалення рішення третейським судом.

За приписами частини третьої статті 354 ГПК України при розгляді справи в судовому засіданні господарський суд встановлює наявність чи відсутність підстав для відмови у видачі наказу на примусове виконання рішення третейського суду, передбачених статтею 355 цього Кодексу.

Частиною першою статті 5 Закону України «Про третейські суди» передбачено, що рішення третейського суду виконуються зобов'язаною стороною добровільно, в порядку та строки, що встановлені в рішенні. У разі коли рішення третейського суду не виконується добровільно зобов'язаною цим рішенням стороною, інша сторона може подати до компетентного суду заяву про видачу виконавчого документа, яким у господарському судочинстві згідно зі статтею 327 ГПК України та пункту 1-1 частини першої статті 3 Закону України «Про виконавче провадження» є наказ.

Відповідно до статті 355 ГПК України суд відмовляє у видачі наказу на примусове виконання рішення третейського суду, якщо: 1) на день ухвалення рішення за заявою про видачу наказу рішення третейського суду скасовано судом; 2) справа, у якій прийнято рішення третейського суду, не підвідомча третейському суду відповідно до закону; 3) пропущено встановлений строк для звернення за видачею наказу, а причини його пропуску не визнані господарським судом поважними; 4) рішення третейського суду прийнято у спорі, не передбаченому третейською угодою, або цим рішенням вирішені питання, які виходять за межі третейської угоди. Якщо рішенням третейського суду вирішені питання, які виходять за межі третейської угоди, то скасовано може бути лише ту частину рішення, що стосується питань, які виходять за межі третейської угоди; 5) третейська угода визнана недійсною; 6) склад третейського суду, яким прийнято рішення, не відповідав вимогам закону; 7) рішення третейського суду містить способи захисту прав та охоронюваних інтересів, не передбачені законом; 8) постійно діючий третейський суд не надав на вимогу господарського суду відповідну справу; 9) третейський суд вирішив питання про права та обов'язки осіб, які не брали участі у справі. Аналогічні положення передбачені статтею 56 Закону України «Про третейські суди».

За усталеною правовою позицією, що неодноразово викладалася Верховним Судом, при розгляді заяви про видачу виконавчого документа господарський суд не здійснює оцінки законності та обґрунтованості рішення третейського суду в цілому, а лише встановлює відсутність або наявності підстав для відмови у задоволенні заяви про видачу виконавчого документа, визначених у статті 56 Закону України «Про третейські суди» та статті 355 ГПК України (постанови ВС від 12.03.2019 у справі № 910/8665/17, від 04.06.2019 у справі № 873/8/19, від 27.06.2019 у справі № 873/19/19, від 11.07.2019 у справі № 910/8692/17, від 13.11.2019 у справі № 873/51/19, від 24.12.2019 у справі № 870/45/19).

Встановлення обставин укладення третейської угоди, її дійсності та змісту у необхідних обсягах передуює вирішенню господарським судом питань як щодо вимог про скасування рішення третейського суду, так і щодо наявності підстав для відмови у видачі наказу на примусове виконання рішення третейського суду відповідно до статті 355 ГПК України, статті 56 Закону України «Про третейські суди». Аналогічна правова позиція наведена в постанові ВС від 18.11.2020 у справі № 876/32/20.

У цій справі судом встановлено, що:

- сторонами у пункті 28 договору поставки погоджено розгляд будь-яких спорів, що виникають з цього договору, Постійно діючим третейським судом при Асоціації «Рада представників полімерної галузі» відповідно до його Регламенту;

- у матеріалах справи відсутні та сторонами не надані докази визнання третейської угоди недійсною;

- ця справа підвідомча третейському суду, рішення третейського суду прийнято у спорі, передбаченому третейською угодою;

- склад третейського суду відповідав вимогам закону;

- рішення третейського суду не містить способів захисту прав, не передбачених законами України;
- третейський суд не вирішував питання про права і обов'язки осіб, які не брали участь у справі;
- строк для звернення за видачею виконавчого документа не пропущений;
- рішення третейського суду не скасоване компетентним судом.

Дійсність рішення Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Рада представників полімерної галузі» від 25.06.2021 у третейській справі № 0121 вже була предметом судового розгляду. Так, ухвалою Східного апеляційного господарського суду від 12.08.2021 у справі № 875/2151/21, залишеною без змін постановою Верховного Суду від 07.10.2021, відмовлено в задоволенні заяви відповідача про скасування рішення Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Рада представників полімерної галузі» від 25.06.2021 у третейській справі № 0121.

Верховний Суд відхилив доводи ПП «Путник» про порушення судом першої інстанції статті 57 Закону України «Про третейські суди» та статті 327 ГПК України, оскільки заборгованість відповідачем була частково погашена, з тих підстав, що судом першої інстанції під час розгляду заяви про видачу виконавчого документа не здійснюється оцінка законності й обґрунтованості рішення третейського суду в цілому та не досліджуються обставини, які були предметом дослідження у третейській справі, а лише встановлюється відсутність або наявність підстав для задоволення заяви про видачу виконавчого документа, визначених статтею 56 Закону України «Про третейські суди» та статтею 355 ГПК України. Аналогічних висновків дійшов Верховний Суд у постановках від 17.12.2019 у справі № 870/54/19, від 04.02.2021 у справі № 870/32/20.

Встановлення обставин щодо сплати відповідачем заборгованості не належить до повноважень господарського суду під час вирішення питання про відсутність або наявність підстав для задоволення заяви про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду.

Питання щодо погашення боржником заборгованості може бути вирішено під час примусового виконання рішення третейського суду. Відповідно до частини другої статті 328 ГПК України суд визнає виконавчий документ таким, що не підлягає виконанню повністю або частково, якщо його було видано помилково або обов'язок боржника відсутній повністю чи частково у зв'язку з його припиненням, добровільним виконанням боржником чи іншою особою або з інших причин.

Згідно із частинами першою, другою статті 356 ГПК України за результатами розгляду заяви про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду господарський суд постановляє ухвалу про видачу наказу або про відмову у видачі наказу на примусове виконання рішення третейського суду за правилами, передбаченими цим Кодексом для ухвалення рішення. В ухвалі господарського суду мають бути також зазначені: 1) найменування і склад третейського суду, який прийняв рішення; 2) прізвища, імена та по батькові (найменування) сторін третейського спору;

- 3) дані про рішення третейського суду, за яким заявник просить видати наказ;
- 4) вказівка про видачу наказу або про відмову у його видачі.

Водночас апеляційним господарським судом в резолютивній частині ухвали від 24.11.2021 помилково зазначено про стягнення з ПП «Путник» на користь ТОВ «Ватан 2016» заборгованості за договором поставки у розмірі 224 937,41 грн та 4 249,37 грн третейського збору, оскільки таким чином відбувається повторне стягнення з відповідача на користь позивача заборгованості, яка вже стягнута рішенням третейського суду.

Відповідно до частини четвертої статті 277 ГПК України зміна судового рішення може полягати в доповненні або зміні його мотивувальної та (або) резолютивної частини.

Ураховуючи викладене, Верховний Суд частково змінив резолютивну частину ухвали апеляційного господарського суду, виклавши її в такій редакції: «2. Видати наказ на примусове виконання рішення Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Рада представників полімерної галузі України» від 25.06.2021 у справі № 0121 після набрання даною ухвалою законної сили такого змісту: «Стягнути з ПП «Путник» заборгованість за договором поставки № 14012019 від 14.01.2019, укладеним між ТОВ «Ватан 2016» та ПП «Путник» у розмірі 224 937,41 грн, з яких: сума основної заборгованості – 169 659,28 грн, пеня 7 195,41 грн, відсотки річних – 32 072,58 грн, інфляційні втрати – 16 010,14 грн. Стягнути з ПП «Путник» на користь ТОВ «Ватан 2016» 4 249,37 грн третейського збору».

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 13.01.2022 у справі № 875/2151/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reestr.court.gov.ua/Review/102735792>.

Аналогічна правова позиція викладена в постанові КГС ВС від 15.02.2022 у справі № 876/78/21.

3. Щодо застосування положень статей 6, 12 Закону України «Про третейські суди»

Укладення між сторонами основного договору третейської угоди не передбачає автоматичного її поширення на відносини з поручителями за договором поруки, який такої третейської угоди не містить

КГС ВС розглянув апеляційну скаргу АТ КБ «Приватбанк» на ухвалу Центрального апеляційного господарського суду від 07.12.2021 у справі № 803/124/20 за заявою АТ КБ «Приватбанк» про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Дніпровський банківський союз» від 26.06.2020 у третейській справі № 63-м/2020 за позовом АТ КБ «Приватбанк» до ФГ «Агроальянс» та ОСОБА_1 про стягнення заборгованості.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Дніпровський банківський союз» від 26.06.2020 задоволено позов АТ КБ «Приватбанк» (далі – Банк)

про стягнення з ФГ «Агроальянс» та ОСОБА_1 солідарно заборгованості за договором та третейського збору за подання позовної заяви.

Банк звернувся до Дніпровського апеляційного суду із заявою про видачу виконавчого листа на примусове виконання зазначеного рішення третейського суду, посилаючись на невиконання його відповідачами у добровільному порядку.

Ухвалою Дніпровського апеляційного суду від 09.02.2021 у задоволенні зазначеної заяви відмовлено.

Постановою Верховного Суду у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду від 05.08.2021 ухвала Дніпровського апеляційного суду від 09.02.2021 скасована, провадження у справі за заявою Банку закрито. Повідомлено Банку про віднесення розгляду справи за його заявою до юрисдикції господарських судів. Роз'яснено Банку право протягом десяти днів з дня отримання цієї постанови звернутися до Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду із заявою про направлення справи за встановленою юрисдикцією.

Ухвалою Верховного Суду у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду від 16.09.2021 справу за заявою Банку передано для продовження розгляду до Центрального апеляційного господарського суду.

Ухвалою Центрального апеляційного господарського суду від 07.12.2021 у задоволенні заяви Банку відмовлено на підставі пункту 2 частини першої статті 355 ГПК України.

ОЦІНКА СУДУ

За статтею 351 ГПК України питання видачі наказу на примусове виконання рішення третейського суду розглядається судом за заявою особи, на користь якої прийнято рішення третейського суду. Заява про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду подається до апеляційного господарського суду за місцем проведення третейського розгляду протягом трьох років з дня ухвалення рішення третейським судом. Аналогічні положення закріплені в частині першій статті 56 Закону України «Про третейські суди».

Порядок розгляду заяви про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду встановлений статтею 354 ГПК України, згідно із частиною третьою якої при розгляді справи в судовому засіданні господарський суд встановлює наявність чи відсутність підстав для відмови у видачі наказу на примусове виконання рішення третейського суду, передбачених статтею 355 цього Кодексу.

Пунктом 4 статті 355 ГПК України регламентовано, що суд відмовляє у видачі наказу на примусове виконання рішення третейського суду, зокрема, якщо: рішення третейського суду прийнято у спорі, не передбаченому третейською угодою, або цим рішенням вирішені питання, які виходять за межі третейської угоди. Якщо рішенням третейського суду вирішені питання, які виходять за межі третейської угоди, то скасовано може бути лише ту частину рішення, що стосується питань, які виходять за межі третейської угоди. Аналогічна підстава для відмови в задоволенні заяви про видачу виконавчого документа передбачена в пункті 4 частини шостої статті 56 Закону України «Про третейські суди».

З огляду на положення наведеної правової норми з'ясування відсутності або наявності підстав для відмови у задоволенні заяви про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду здійснюється господарським судом, зокрема, на підставі третейської угоди, обов'язок подання якої одночасно із зазначеною заявою передбачений пунктом 2 частини четвертої статті 353 ГПК України.

Відповідно до вимог статті 12 Закону України «Про третейські суди» (у редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин) третейська угода може бути укладена у вигляді третейського застереження в договорі, контракті або у вигляді окремої письмової угоди. Третейська угода укладається у письмовій формі. Третейська угода вважається укладеною, якщо вона підписана сторонами чи укладена шляхом обміну листами, повідомленнями по телетайпу, телеграфу або з використанням засобів електронного чи іншого зв'язку, що забезпечує фіксацію такої угоди, або шляхом направлення відзиву на позов, в якому одна із сторін підтверджує наявність угоди, а інша сторона проти цього не заперечує. Посилання у договорі, контракті на документ, який містить умову про третейський розгляд спору, є третейською угодою за умови, що договір укладений у письмовій формі і це посилання є таким, що робить третейську угоду частиною договору.

Верховний Суд неодноразово звертав увагу, що укладення між сторонами основного договору третейської угоди не передбачає автоматичного її поширення на відносини з поручителями за договорами поруки, які такої третейської угоди не містять. Подібний висновок Верховного Суду викладено, зокрема, в постановках від 30.09.2021 у справі № 873/96/21, від 06.10.2021 у справі № 873/105/21.

За змістом рішення Постійно діючого третейського суду при Асоціації «Дніпровський банківський союз» від 26.06.2020 у третейській справі № 63-м/2020 предметом розгляду в зазначеній справі є вимоги про стягнення солідарно з ФГ «Агроальянс» (як позичальника) та ОСОБА_1 (як поручителя) заборгованості за договором, укладеним між Банком та ФГ «Агроальянс».

Звертаючись до суду із заявою про видачу наказу на примусове виконання зазначеного рішення третейського суду, Банк послався на те, що третейське застереження міститься у пункті 1.1.7.29 Умов та правил надання банківських послуг, витяг з яких доданий до заяви.

Однак Банк не надав доказів, які б свідчили про те, що ФГ «Агроальянс» при підписанні відповідних заяв від 10.07.2014 ознайомилося і погодилося з Умовами та правилами надання банківських послуг саме в такій редакції, яка наведена в наданому Банком витязі, з урахуванням того, що розміщені в мережі «Інтернет» на сайті <http://privatbank.ua> Умови та правила надання банківських послуг неодноразово змінювалися Банком з моменту виникнення спірних правовідносин до моменту звернення до третейського суду з відповідним позовом.

Роздруківка із сайту Банку не може бути належним доказом такого ознайомлення відповідача, оскільки цей доказ повністю залежить від волевиявлення і дій однієї сторони (банку), яка може вносити і вносить відповідні зміни до Умов та правил надання банківських послуг. Верховний Суд неодноразово викладав подібний за змістом висновок щодо застосування норм права в подібних правовідносинах у своїх постановках, зокрема від 31.08.2021 у справі № 876/47/20, від 06.10.2021 у справі № 876/55/21, від 03.07.2019 у справі № 342/180/17.

ВП ВС в постанові від 03.07.2019 у справі № 342/180/17 звернула увагу на те, що здебільшого в разі застосування конструкції договору приєднання його умови розробляє підприємець (у цьому випадку – Банк). Оскільки умови договорів приєднання розробляються банком, вони повинні бути зрозумілі усім споживачам і доведені до їх відома, у зв'язку із чим банк має підтвердити, що на час укладення відповідного договору діяли саме ці умови, а не інші. Тому з огляду на зміст статей 633, 634 ЦК України можна вважати, що другий контрагент (споживач послуг банку) лише приєднується до тих умов, з якими він ознайомлений.

Водночас ВП ВС вважає, що неможливо застосувати до відповідних правовідносин правила частини першої статті 634 ЦК України, за змістом якої договором приєднання є договір, умови якого встановлені однією із сторін у формулярах або інших стандартних формах, який може бути укладений лише шляхом приєднання другої сторони до запропонованого договору в цілому, оскільки Умови та правила надання банківських послуг, що розміщені на офіційному сайті позивача (www.privatbank.ua) неодноразово змінювалися самим АТ КБ «ПриватБанк».

Отже, без надання підтверджень про конкретні запропоновані відповідачу Умови та правила банківських послуг наданий Банком витяг не може розцінюватися як стандартна (типова) форма, що встановлена до правовідносин між сторонами, оскільки достовірно не підтверджує зазначених обставин.

З огляду на викладене Верховний Суд погодився з висновком суду першої інстанції про те, що ця справа не підвідомча третейському суду, оскільки Банк на виконання вимог пункту 2 частини четвертої статті 353 ГПК України не надав належних доказів, які б підтверджували обставин укладення між Банком і ФГ «Агроальянс» та між Банком і ОСОБА_1 третейської угоди (третейського застереження) відповідно до вимог статті 12 Закону України «Про третейські суди».

При цьому Верховний Суд врахував неможливість вважати складовою частиною укладених між учасниками справи договору б/н від 10.07.2014 та договору поруки № P1555509761250283733 від 17.04.2019 Умов та правил надання банківських послуг Банку, зокрема пункту 1.1.7.29, яким передбачено третейське застереження, оскільки наданий Банком витяг не містить підписів відповідачів, тоді як ні в підписаній ФГ «Агроальянс» заяві, ні в тексті договору поруки не встановлено умов щодо третейського застереження.

У зв'язку з наведеним Верховний Суд відхилив викладені в апеляційній скарзі аргументи Банку про надання ним належних та допустимих доказів щодо приєднання відповідачів до Умов та правил надання банківських послуг тощо, адже вони, по суті, зводяться до заперечень проти усталеної правової позиції Верховного Суду, підстав для відступу від якої під час розгляду цієї справи Касаційний Суд не вбачає.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 20.01.2022 у справі № 803/124/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reestr.court.gov.ua/Review/102736014>.

Огляд практики розгляду Верховним Судом справ про оскарження рішень третейських судів та видачу наказів на примусове виконання рішень третейських судів, утворених відповідно до Закону України "Про третейські суди", якщо такі рішення ухвалено у спорах, віднесених до юрисдикції господарських судів. Рішення, внесені до ЄДРСР, за грудень 2021 року – травень 2022 року / Упоряд. управління забезпечення роботи судової палати для розгляду справ про банкрутство. Київ, 2022. – 30 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн:

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 [@supremecourt_ua](https://instagram.com/supremecourt_ua)